

# WTO utan USA är den nödvändiga vägen framåt

Dagens Nyheter den 16 augusti 2025

Oron i världsekonomin fortsätter. Tullar införs, höjs, pausas, sänks och höjs igen. Det nyligen avslutade mötet mellan USA:s president Donald Trump och Europeiska kommissionens ordförande Ursula von der Leyen satte inte punkt för osäkerheten. Vad som gäller i dag är sannolikt överspelat i morgon.

Utvecklingen påverkar företagens investeringsbeslut: när osäkerhet om tillgång till utländska marknader och insatsvaror ökar, skjuts planer på nya anläggningar, maskiner, produkter och anställda på framtiden. Resultatet blir lägre tillväxt, lägre sysselsättning och lägre välfärd. Det är dags för EU att agera för att bryta denna destruktiva utveckling.

Roten till problemet är USA:s handelspolitiska omsvängning. Landet var huvudarkitekt bakom den regelbaserade handelsordningen. Medlemsländer i världshandelsorganisationen WTO kom överens om tullar som inte får överstigas och att handelskonflikter ska avgöras i domstolar vars utfall är bindande.

Men detta var världen av i går. USA bryter nu systematiskt fundamentala WTO-regler genom att avsevärt överskrida tullnivåer som man förbundit sig att respektera och genom att bryta mot krav på icke-diskriminering mellan handelspartners. Man hindrar också tillsättandet av nya domare i WTO:s domstol, vilket lamslår hela organisationen.

Slutligen har man inte betalat sin medlemsavgift till WTO på flera år, ett slutgiltigt bevis på hur ointressant man tycker att dess arbete är.

President Trump personifierar den amerikanska omsvängningen. Med stor oförsonlighet använder Trump tullar för att adressera vad han upplever som ekonomiska, politiska och sociala orättvisor. Men den förda politiken har stort stöd bland såväl demokrater som republikaner. Redan president Obama försvårade WTO:s arbete och president Biden bibehöll de handelshinder som Trump införde under sin första mandatperiod, samt införde ytterligare hinder.

Det är med andra ord osannolikt att ett eventuellt framtida amerikanskt maktskifte leder till en återgång till den tidigare mer öppna handelspolitiken. I denna situation måste EU laga efter läge.

Det är sorgligt men nu önskvärt att resten av världen fortsätter WTO:s arbete, men utan USA. Denna linje bör drivas aktivt av EU. Att världens största ekonomi lämnas utanför WTO är en betydande försvagning, men alternativet är än värre. Risken är annars överhängande att USA:s handlande leder till en allmän normförändring där även andra länder i tilltagande omfattning bryter mot WTO:s regler, i ett klimat där regelbaserad handel ersätts av geopolitiskt maktspel.

Ett möjligt förfarande är att USA uppmanas lämna WTO. Ett alternativ är att WTO överger principen att alla länder ska omfattas av samma regler. Detta nya samarbete skulle till sin natur likna EU:s

integrationsmodell, där vissa medlemsländer går före i fördjupat samarbete – som exempelvis införandet av euron – medan andra, som Sverige, väljer att stå utanför.

En liknande dynamik växer nu försiktigt fram inom WTO. Trots blockeringar från enskilda medlemsländer på vissa områden har grupper av villiga länder gått vidare med att arbeta för handelsliberaliseringar för de länder som så önskar. Ett exempel är att år 2021 enades över 70 WTO-länder inklusive EU om nya regler för transparens och opartiskhet i inhemsk tjänstereglering. Ett annat är förhandlingarna om e-handel, där drygt 90 länder samarbetar om gemensamma regler för digital handel.

Dessa initiativ visar på möjligheten att hålla WTO vid liv genom frivilliga och ambitiösa samarbeten bland likasinnade. Det kan bli en modell för hur ett nytt, funktionellt WTO kan se ut – där reformvilliga länder går före och bygger en modern regelbaserad handel, även utan amerikanskt deltagande. Villiga länder kan bibehålla och fördjupa sitt samarbete medan USA kan fortsätta att ställa sig utanför.

För att detta nya WTO ska fungera – och för att framtida kriser av nuvarande slag ska undvikas – krävs en reform av organisationens regelverk. Särskilt angeläget är att stärka reglerna kring statliga subventioner och statsägda företag, där dagens ramverk är otillräckligt. Kina är här en nyckelaktör. Landet har ökat sin export kraftigt, delvis med hjälp av omfattande statliga stöd i form av subventioner, skatterabatter, statligt garanterade lån och annan industripolitik som snedvrider konkurrensen. Effekten har blivit ökad tillgång till billiga varor, men också utslagning av företag i andra länder.

Om regelverket inte skärps riskeras att fler länder likt USA inför egna handelshinder mot Kina, vilket undergräver WTO:s legitimitet ytterligare. Vi ser redan tendenser till detta, exempelvis i EU:s nyligen införda strafftullar på kinesiska elbilar.

Här har EU en särskilt viktig roll att spela. Genom att driva på för en reformerad, rättvis och modern handelsordning kan unionen agera som brobyggare mellan de länder som vill fördjupa samarbetet inom WTO:s ramar. Det ligger även i Kinas långsiktiga intresse att behålla goda handelsrelationer med omvärlden i ett läge där USA stänger dörren. EU bör därför använda sitt inflytande för att samla de villiga, driva igenom nödvändiga reformer och rädda WTO från irrelevans.<sup>0</sup>

Världshandeln står vid ett vägskäl. USA:s brott mot det regelbaserade handelssystemet har skapat ett vakuum som hotar att sluka hela den ordning som i decennier byggt välbefinnande, stabilitet och tillit.

Att passivt invänta en amerikansk omsvängning är inte längre ett alternativ. Det är dags att inse att WTO:s framtid inte kan vila på USA:s deltagande, utan på viljan hos övriga världen att stå upp för förutsägbarhet och internationellt samarbete. EU bör ta ledartröjan och aktivt forma ett nytt, trovärdigt samarbete för global handel. Alternativet är ett ekonomiskt tillbakasteg där osäkerhet, konflikter och maktpolitik ersätter spelregler, tillväxt och fredlig samverkan.

**Fredrik Sjöholm**